

ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի
Արևմտյան մաքսատուն-վարչության մաքսային տեսուչ-իրավաբան

«ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏ» ԵԶՐՈՒՅԹԻ ԻՐԱՎԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ

Գիտագործական չափանիշներով առանցքային նշանակություն ունեցող եզրույթների բնորոշումը ձեռք է բերում արդիական նշանակություն, երբ ոչ միայն պարզապես առկա են շփոթի տեղիք տվող տարամեկնաբանություններ, այլև դրանց ոչ լիարժեք բնորոշումները անհարկի ունենում են իրավական կարգավորման և կիրառական հարթությամբ բացասական հետևանքներ: Նախ, այս տեսանկյունից է «վարչական ակտ» եզրույթի բնորոշումը ներկայումս ձեռք բերել արդիական գիտագործական նշանակություն: Նշված եզրույթի բնորոշման, մասնավորապես վերջինիս բովանդակության բացահայտման արդյունքներով է պայմանավորված ոչ միայն վարչական ակտերի շրջանակին, այլև վարչարարության առանձնահատկությունների սահմանների կանխորոշմանը, վարչական ակտերի բողոքարկմանն ու նմանաբնույթ այլ հարցադրումների պատասխանը:

Մեր համոզմամբ, քննարկվող հարցադրումներին առնչվող խնդիրների կտրվածքով ներկայումս օրենսդրությունը ձևավորվել և ընթանում է միջազգային իրավական չափանիշներին ոչ համահունչ վեկտորով, ինչն էլ հանգեցրել է վարչական վարույթի և վարչարարության մի շարք հիմնադրույթների անհամարժեք ընկալմանն ու կիրառմանը, ինչպես նաև վարչարարության ոլորտում մարդու իրավունքների երաշխավորվածության խաթարմանը:

«Վարչական ակտ» եզրույթը համեմատատաբար նոր է հայրենական իրավական համակարգում և, ըստ էության, ներկայումս համարվում է դեռևս բավարար խորությամբ չուսումնասիրված, իսկ վերջինս ավադաբար տրվող բնորոշումները չեն համապատասխանում վար-

չական ակտի բնորոշման միջազգային չափանիշներին: Վերջինս իր օրենսդրական բնորոշումը ստացավ և շրջանառության մեջ դրվեց «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» 2004թ. փետրվարի 18-ի ՀՕ-41-Ն օրենքի¹ ընդունմամբ, որը վարչարարության համակարգը մեկ միասնական իրավական ակտով կարգավորելու առաջին փորձն է: «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» 2004թ. փետրվարի 18-ի ՀՕ-41-Ն օրենքի 53-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ վարչական ակտն արտաքին ներգործություն ունեցող այն որոշումը, կարգադրությունը, հրամանը կամ այլ անհատական իրավական ակտն է, որը վարչական մարմինն ընդունել է հանրային իրավունքի բնագավառում կոնկրետ գործի կարգավորման նպատակով, և ուղղված է անձանց համար իրավունքներ և պարտականություններ սահմանելուն, փոփոխելուն, վերացնելուն կամ ճանաչելուն:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» 2018թ. մարտի 21-ի ՀՕ-180-Ն օրենքում² տրված է անհատական իրավական ակտի բնորոշումը, որի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետի համաձայն՝ անհատական իրավական ակտը նորմատիվ իրավական ակտի հիման վրա և դրան համապատասխան ընդունված գրավոր իրավական ակտն է, որը սահմանում է վարքագծի կանոն կամ առաջացնում է փաստական հետևանքներ և վերաբերում է միայն դրանում անհատապես նշված անձի կամ անձանց:

Վերոնշյալ իրավական նորմերի համակարգային մեկնաբանությունից ելնելով և հիմք ընդունելով ներպետական օրենսդրությամբ վարչական ակտին տրված սահմանումը՝ կարող

● ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ № 115 2020

¹ Տե՛ս ՀՀՊՏ 2004/18(317), 31.03.2004թ., ընդունվել է 18.02.2004թ., ուժի մեջ է մտել 31.12.2004թ.:
² Տե՛ս ՀՀՊՏ 2018/23(1381), 28.03.2018թ., ընդունվել է 21.03.2018թ., ուժի մեջ է մտել 07.04.2018թ.:

ենք եզրակացնել, որ հայրենական իրավական համակարգում վարչական ակտը բնորոշվում է հետևյալ հատկանիշներով՝

1) վարչական ակտի կարևորագույն հատկանիշը վարչական մարմնի կողմից ընդունված լինելու հանգամանքն է: Վարչական ակտն ընդունվում է հանրային իշխանությամբ օժտված իրավասու մարմնի (պետական կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմնի, դրանց պաշտոնատար անձի) կողմից օրենքով և այլ նորմատիվ իրավական ակտերով նախատեսված իրավասությունների շրջանակներում³:

Գերմանացի իրավագետ Հ. Մաուրերի այնուամենայնիվ վարչական մարմնի կողմից ձեռնարկված միջոցները, որոնք իրականացվում են վարչաիրավական ընթացակարգերում, պետք է, նախ և առաջ, ուղղված լինեն արտաքին ներգործություն ունենալուն: Ընդհանուր առմամբ վարչական ակտը կատարում է օրենքը կիրառողի դեր, այսինքն՝ յուրաքանչյուր առանձին դեպքում կոնկրետ ձևակերպված անհատական իրավական ակտի միջոցով իրավունքի համընդհանուր և վերացական նորմերն իրենց կիրառությունն են ստանում: Եթե այն իրավական հիմքը, որի վրա հիմնվում է վարչական ակտը, որակվում է որպես հանրային իրավունքի նորմ, ապա այդպիսի ակտը համարվում է հանրային իրավունքի ոլորտում ընդունված⁴: Որպեսզի իրավունքի նորմը որակվի որպես հանրային-իրավական, անհրաժեշտ է հաշվի առնել վարչական մարմնի գործունեության իրավական ձևը և կամքը⁵:

2) վարչական ակտն ընդունվում է կոնկրետ գործի լուծման նպատակով, կրում է անհատական բնույթ և վերաբերում է միայն դրանում անհատապես նշված անձանց: Այն վերաբերում է որոշակի ֆիզիկական կամ իրավա-

բանական անձի, այսինքն ունի հստակորեն որոշված հասցեատեր⁶: Վարչական ակտը վերոնշյալ հատկանիշով տարանջատվում է նորմատիվ իրավական ակտից, որը նույնպես հանդիսանում է հանրային իրավունքի բնագավառում հանրային իշխանության մարմինների գործունեության արդյունք և օժտված է վարչական ակտին բնորոշ բոլոր հատկանիշներով, սակայն այն, ի տարբերություն վարչական ակտի, ուղղված է անձանց անորոշ շրջանակի,

3) վարչական ակտը վարչական մարմնի կողմից ընդունվում է միակողմանիորեն, այսինքն՝ վարչական ակտի հասցեատերը վարչական մարմնի կամարտահայտության վրա փոխազդելու որևէ հնարավորություն չունի: Դրա փոխարեն վերջինս կարող է օրենքով սահմանված կարգով վիճարկել վարչական ակտի իրավաչափությունը⁷,

4) վարչական ակտն ունի արտաքին ներգործություն: Արտաքին ներգործության հասկացության ներքո նկատի է առնվում այն հանգամանքը, որ վարչական ակտով շոշափվում են այն անձանց իրավունքներն ու պարտականությունները, ովքեր տվյալ ակտն ընդունած վարչական մարմնի հետ ներգերատեսչական հարաբերությունների մեջ չեն գտնվում,

5) վարչական ակտն ընդունվում է հանրային իրավունքի բնագավառում: Տվյալ դեպքում նկատի են առնվում այն հարաբերությունները, որոնք բացառապես առնչվում են իմպերատիվ նորմերով կարգավորվող և քաղաքացիաիրավական ոլորտից դուրս գտնվող բնագավառին⁸,

6) վարչական ակտն ընդունվում է իրավաբանական նշանակություն ունեցող տարբեր փաստաթղթերի՝ որոշման, հրամանի, կարգադրության կամ այլ իրավական ակտի տեսքով⁹:

³ Տե՛ս **Россинский Б. В., Стариков Ю. Н.**, Административное право. 4-ое изд., пересмотр, и доп.-Москва., Норма, 2009. էջ 437.

⁴ Տե՛ս **H. Maurer**, Allgemeines Verwaltung srecht, էջ 548-551, https://bibliothek.beck.de/?vpath=bibdata/komm/MauHdbAllgVerwR_18/cont/MauHdbAllgVerwR.Inhaltsverzeichnis.htm (04.09.2019).

⁵ Տե՛ս **J. Ipsen**, Allgemeines Verwaltungsrecht էջ 91, <http://www.vahlen.de/productview.aspx?product=13987261>(04.09.2019).

⁶ Տե՛ս «Հարցեր և պատասխաններ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի վերաբերյալ», «Տիգրան Մեծ» հրատարակչություն, Երևան, 2015թ., էջ 138:

⁷ Տե՛ս **Россинский Б. В., Стариков Ю. Н.**, Административное право. 4-ое изд., пересмотр, и доп.-Москва.: Норма, 2009. էջ 439.

⁸ Տե՛ս **Դանիելյան Գ. Բ.**, Վարչական վարույթն և պատասխանատվություն: Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, «Տիգրան Մեծ» հրատ., 2011, էջ 86:

⁹ Տե՛ս **Россинский Б. В., Стариков Ю. Н.**, Административное право. 4-ое изд., пересмотр, и доп.-Москва.: Норма, 2009. էջեր 438-439.

Վարչական ակտի վերոնշյալ հատկանիշներից յուրաքանչյուրն անհրաժեշտ է, իսկ դրանց համակցությունը՝ բավարար, գրավոր փաստաթուղթը վարչական ակտ որակելու համար:

Անդրադառնալով վարչական ակտի հատկանիշների բնորոշման հարցի իրավական մեկնաբանմանը՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը թիվ ՎԴ/2659/05/14 վարչական գործով 22.04.2016թ. որոշմամբ վարչական ակտին վերագրել է վերոնշյալ բոլոր իրավական հատկանիշները¹⁰:

Ամփոփելով ներպետական օրենսդրությամբ վարչական ակտին տրված սահմանումը և այն համադրելով իրավակիրառ պրակտիկայում վերջինիս տրած իրավական մեկնաբանման հետ՝ կարող ենք եզրակացնել, որ օրենսդիրը վարչական ակտի ներքո նկատի է ունեցել միայն համապատասխան հատկանիշներով օժտված անհատական իրավական ակտերը՝ բացառելով վարչական ակտի՝ նորմատիվ իրավական ակտ հանդիսանալու հնարավորությունը:

Այն, որ վերը նշված հատկանիշներով օժտված է ոչ միայն անհատական, այլև նորմատիվ իրավական ակտը, խնդրահարույց չէ, ավելին, հենց նորմատիվ իրավական ակտերն են հաճախ առավելապես բնութագրվում որպես արտաքին ներգործություն ունեցող, հանրային իրավունքի բնագավառում հարաբերությունների կարգավորման նպատակով անձանց համար իրավունքներ և պարտականություններ սահմանելուն, փոփոխելուն, վերացնելուն կամ ճանաչելուն ուղղված իրավական ակտեր¹¹:

Վարչական իրավունքի տեսության մեջ «վարչական ակտ» եզրույթին տրվում են տարբեր բնորոշումներ: Մասնավորապես, ռուս կանաձոր իրավագետ Ա. Ի. Ստախովի կարծիքով վարչաիրավական ակտը վարչական մարմնի որոշակի ֆորմալ-փաստաթղթային ձև ունե-

ցող միակողմանի իմպերատիվ ենթաօրենսդրական որոշումն է, որը տվյալ մարմնի կողմից ընդունվում է իր իրավասությունների շրջանակներում և օրենքով նախատեսված իրավական ընթացակարգերով: Դրանով սահմանվում են վարքագծի համընդհանուր կանոններ սուբյեկտների անորոշ շրջանակի համար (իրավական նորմ) կամ նյութական իրավունքի տարբեր ճյուղերի հիման վրա ողջվում և հաստատվում են սուբյեկտների անորոշ շրջանակի կամ անհատապես որոշված ֆիզիկական և (կամ) իրավաբանական անձանց սուբյեկտիվ իրավունքները, պարտականությունները (...)¹²:

Միաժամանակ, Յու. Մ. Կոզլովը նշել է, որ վարչական ակտն իրենից ներկայացնում է հանրային կառավարման որոշման իրավաբանական ձևը, որի ստեղծման միջոցով գործադիր մարմինը (պաշտոնատար անձը) լուծում է իր գործունեության ընթացքում գործադիր իշանության գործառույթներից և խնդիրներից բխող հարցերը (ընդհանուր կամ անհատական)¹³:

Ըստ գերմանացի իրավագետ Օ. Մայերի՝ վարչական ակտն իշխանության իմպերատիվ որոշումն է, որով յուրաքանչյուր առանձին դեպքում որոշվում են ենթակայական հարաբերությունների մեջ գտնվող անձի իրավունքները¹⁴:

Իրավագետներ Յու. Ն. Ստարիլովի և Բ. Վ. Ռոսսինսկիի բնորոշմամբ վարչական ակտն իրավական ակտ է, որը ընդունվում է հանրային կառավարական հարաբերությունների կարգավորման կամ կոնկրետ վեճի (գործի) լուծման նպատակով, իրավունքի սուբյեկտների համար ամրագրում է նոր իրավական կարգավիճակ, օժտված է պետա-իշխանական բնույթով, ընդունվում է իրավասու հանրային կառավարման սուբյեկտների կողմից սահմանված

¹⁰ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը համանման իրավական դիրքորոշումներ է արտահայտել նաև թիվ ՎԴ/2/0090/05/16 վարչական գործով 07.04.2018թ., թիվ ՎԴ/4651/05/12 վարչական գործով 30.04.2015թ., թիվ ՎԴ3/0283/05/09 վարչական գործով 25.06.2010թ. որոշումներում:

¹¹ Տե՛ս **Դանիելյան Գ. Բ.**, Վարչարարության առանձնահատկությունները ազգային անվտանգության ոլորտում, «ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու», գլխ. խմբ.՝ Գ. Ս. Ղազինյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2018, էջ 64:

¹² Տե՛ս **Стахов А. И.**, Административное право России, Москва, 2009, էջ 306, https://studme.org/86798/pravo/ponyatie_priznaki_vidy_administrativno-pravovyh_aktov_publichnoy_administratsii (14.09.2019).

¹³ Տե՛ս **Алехин П. А., Кормолицкий А. А., Козлов М. Ю.**, Административное право Российской Федерации: учебник для вузов, 2-е изд., испр. и доп. – Москва, Зерцало, 1997թ., էջ 672.

¹⁴ Տե՛ս **Майер О.**, Немецкое административное право, 1895, էջ 93.

իրավական ընթացակարգին համապատասխան՝ կառավարման խնդիրների և գործառնությունների իրականացման համար¹⁵:

Վարչական իրավունքի տեսության մեջ «վարչական ակտ» եզրույթին տրված բնորոշումներից հետևում է, որ իրավագետների գերակշիռ մասի գնահատմամբ «վարչական ակտ» եզրույթի ներքո ներկայացվում են վարչական մարմինների կողմից հանրային իրավունքի բնագավառում օրենքով սահմանված կարգով ընդունված ինչպես նորմատիվ, այնպես էլ անհատական իրավական ակտերը:

Ներպետական օրենսդրությամբ վարչական ակտի բնորոշման հիմնախնդիրների քննարկման համատեքստում կարևորագույն նշանակություն ունի նաև «վարչական ակտ» եզրույթի սահմանումը Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստանձնած միջազգային պարտավորությունների տեսանկյունից: Հիմք ընդունելով Եվրոպայի խորհրդի անդամ երկրներում իրականացված մոնիտորինգի արդյունքները, ինչպես նաև 2000 թվականի հունվարի 12-ին կայացած 693-րդ նիստի ընթացքում ընդունված «Վարչական ակտերի վերանայման սահմանների և հնարավորությունների վերաբերյալ որոշումը» և նպատակ ունենալով անդամ երկրներում ապահովել արդյունավետ հանրային կառավարում և հավասարակշռություն վարչական իրավահարաբերության կողմերի օրինական շահերի միջև՝ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեն դեռևս 2004թ. դեկտեմբերի 15-ին ընդունել է «Վարչական ակտերի նկատմամբ դատական վերահսկողության մասին» թիվ R(2004)20 հանձնարարականը¹⁶ (այսուհետ՝ նաև Հանձնարարական): Հանձնարարականի համաձայն՝ «վարչական ակտ» են համարվում՝

ա) իրավական ակտերը՝ անհատական և նորմատիվ (ընդգծումը մերն է), ինչպես նաև վարչական մարմինների ֆիզիկական գործողությունները, որոնք իրականացվել են հանրային իշխանությամբ իրենց վերապահված գործառնություններն իրականացնելիս և որոնք կարող են ազդել ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքների վրա,

բ) որոշակի գործողություն կատարելուց հրաժարվելու կամ անգործություն դրսևորելու իրավիճակներ, երբ վարչական մարմինը պարտավոր է կիրառել ընթացակարգ համապատասխան պահանջի առկայության դեպքում:

Ներպետական օրենսդրությամբ «վարչական ակտ» եզրույթին տրված սահմանումները համադրելով ՀՀ իրավական համակարգի մասը կազմող միջազգային իրավական ակտերով տրված բնորոշումների հետ՝ եզրակացնում ենք, որ ներպետական օրենսդրությամբ ներկայացվել է վարչական ակտերի շրջանակը՝ սահմանափակվելով բացառապես անհատական իրավական ակտերով, ինչը հակասում է վարչական ակտի բնորոշման միջազգային չափորոշիչներին և խաթարում է վարչարարության և վարչական ակտի բուն էությունը:

Վարչական իրավունքի զարգացման հարուստ փորձ ունեցող երկրների վարչական իրավունքի ուսումնասիրությունը և դրա հիման վրա կատարված եզրահանգումները կարող են արդյունավետորեն կիրառվել ներպետական օրենսդրության կատարելագործման գործում:

Վարչական իրավունքի տեսության զարգացման գործում առանձնակի մեծ ներդրում ունեն գերմանացի իրավագետները: Ներկայումս Գերմանիայում վարչական իրավունքն այնքան է զարգացել, որ պրակտիկորեն բոլոր սոցիալ-տնտեսական «կառավարչական» հարաբերությունները կարգավորվում են վարչական իրավունքի նորմերով: «Վարչական վարույթի մասին» Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության օրենքը¹⁷ տարբերակում է վարչական մարմնի վարչաիրավական գործունեության երկու տեսակներ՝ վարչական ակտերի ընդունում և կառավարման նորմատիվ ակտերի ընդունում: Նույն օրենքի 35-րդ հոդվածի համաձայն՝ վարչական ակտը հրաման, որոշում կամ այլ միակողմանի իմպերատիվ գործողություն է, որն ունի արտաքին ներգործություն և ընդունվում է իրավասու մարմնի կողմից հանրային իրավունքի բնագավառում կոնկրետ հարաբերությունների կարգավորման նպատակով:

¹⁵ Տե՛ս **Российский Б. В., Старилов Ю. Н.**, Административное право, 4-е изд., испр. и доп., Норма, 2009թ., էջ 437.

¹⁶ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805db3f4. (27.09.2019):

¹⁷ Տե՛ս *Verwaltungs verfahren Bundcs-gesetzblatt*. 1976. T. 1. S. 1253.

Ավստրիացի հետազոտողներ L. Ադամովիչը և Բ. Ֆունկը, ուսումնասիրելով Գերմանիայի վարչական իրավունքը, վարչական ակտը բնորոշում են որպես կառավարման մարմնի ակտ, որն ունի իշխանական բնույթ և դրանով միակողմանիորեն սահմանվում են պարտադիր կանոններ այն անձանց համար, ովքեր գտնվում են այդ մարմնի կառավարման ներքո¹⁸:

Համեմատականներ անցկացնելով Գերմանիայի վարչական իրավունքում և մեր ներպետական իրավական համակարգում վարչական ակտին տրված բնորոշումների միջև՝ կարող ենք եզրակացնել, որ հայրենական իրավական համակարգում «վարչական ակտ» եզրույթի սահմանումը և վերջինիս ներկայացվող պահանջներն գրեթե նույնն են Գերմանիայի վարչական իրավունքում վերջինիս տրված բնորոշման հետ, ինչը թերևս կարող է բացատրվել նաև այն հանգամանքով, որ Հայաստանի Հանրապետությունում վարչական իրավունքի զարգացման գործում իրենց ավանդն ունեն նաև գերմանական իրավական կազմակերպությունները:

Ի տարբերություն Գերմանիայի վարչական իրավունքի՝ Ավստրիայի վարչական իրավունքում վարչական ակտի բնորոշումը տրված չէ նման ձևով: Ինչ ձևով և որ դեպքերում կարող է անձը դիմել վարչական արդարադատությանը և ստանալ իրավական պաշտպանություն, մեծապես կախված է նրանից, թե կոնկրետ ինչպիսի վարչական ակտի մասին է խոսքը: Ցանկացած որոշում, այսինքն՝ վարչական մարմնի կողմից մասնավոր անձանց հետ հարաբերություններում ընդունված պաշտոնական իմպերատիվ որոշում (այլ կերպ այն կոչվում է նաև «պաշտոնական վարչական ակտ») կարող է բողոքի հիման վրա բողոքարկվել վարչական դատարանում, ընդ որում վարչական վարույթի օրինականությունը կարող է հաստատվել միայն Բարձրագույն սահմանադրական դատարանի

կողմից հաստատված որոշակի չափանիշների հիման վրա: Այսինքն՝ ի տարբերություն վարչաիրավական պաշտպանության գերմանական համակարգի, որում տրված է վարչական ակտի սահմանումը և առկա են իրավունքների պաշտպանության երաշխիքներ, ավստրական մոդելի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ կարևորագույն տեղ զբաղեցնում են որոշումները¹⁹:

«Վարչական վարույթի մասին» Ավստրիայի Հանրապետության օրենքի 58-րդ հոդվածը ամրագրում է վարչական ակտի կառուցվածքը, 60-րդ հոդվածը՝ վարչական ակտի պարտադիր հիմնավորման պահանջը, որոնք գրեթե նույնական են ՀՀ օրենսդրությամբ նրկայացվող պահանջներին:²⁰

«Վարչական վարույթի մասին» Ավստրիայի Հանրապետության օրենքում վարչական որոշմանը տրված սահմանումը չի համապատասխանում Ավստրիայի դաշնային սահմանադրական օրենքում որոշման բնորոշմանը: Մասնավորապես՝ Ավստրիայի դաշնային սահմանադրական օրենքի 130-րդ հոդվածի²¹ վերլուծության արդյունքում կարող ենք հետևություն անել, որ Ավստրիայի դաշնային սահմանադրական օրենքը վարչական որոշմանն առավել տարածական բնորոշում է տվել՝ վերջինիս ներքո ընկալելով վարչական մարմնի ինչպես կոնկրետ-անհատական, այնպես էլ նորմատիվ ակտերը կամ այլ գրավոր փաստաթղթերը, որոնք ուղղված են տվյալ վարչական մարմնի ենթակայության ներքո չգտնվող անձին, այսինքն՝ վարչական մարմնի ցանկացած գործողություն, որի միջոցով կարգավորվում են կոնկրետ վարչաիրավական հարաբերություններ՝ անկախ այն հանգամանքից, թե այն համապատասխանում է «Վարչական վարույթի մասին» Ավստրիայի Հանրապետության օրենքի 56-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին, թե ոչ:²² Այսինքն՝ որպեսզի գրավոր փաստաթուղթը համարվի վարչական որոշում, էական նշանակություն ունի ոչ թե «Վարչական վա-

● ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ № 115 2020

¹⁸ Sին Adamovkh L.K, funk Д-С Op. clt. էջ 322.
¹⁹ Sին Квоста П., Предпосылки (оофициального) административного акта в Австрии, Ежегодник публичного права. Административный акт 2016, «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջ 21.
²⁰ Sին https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1991_51/ERV_1991_51.html, (01.11.2019).
²¹ Sին https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1930_1/ERV_1930_1.html, (27.09.2019).
²² Sին Квоста П., “Предпосылки (оофициального) административного акта в Австрии”, Ежегодник публичного права. Административный акт 2016, «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջ 22:

րոյթի մասին» օրենքով վարչական որոշմանն առաջադրված պահանջների բավարարումը, այլ տվյալ գրավոր փաստաթղթի բովանդակությունը: Ասվածի վառ վկայությունը Ավստրիայի սահմանադրական դատարանի 15.10.1981թ. թիվ 244/1981 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներն են²³:

Ի տարբերություն Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության վարչական իրավունքի, որում օրենսդրական մակարդակով հստակորեն տրված է «վարչական ակտ» եզրույթի սահմանումը, Ռուսաստանի Դաշնության վարչական իրավունքում «վարչական ակտ» եզրույթի օրենսդրական բնորոշումը բացակայում է²⁴: Օրենսդրական սահմանման բացակայության պայմաններում տեսաբանները «վարչական ակտ» եզրույթի բնորոշման ժամանակ հղում են կատարում վարչական ակտի տեսությանը՝ մատնանշելով վարչական ակտի՝ տեսությունում ընդունված հիմնական հատկանիշները:

Վարչական իրավունքի տեսության մեջ ռուս իրավագետների կողմից ՌԴ օրենսդրության մեկնաբանության համատեքստում «վարչական ակտ» եզրույթին տրված բնորոշումների վերլուծության արդյունքում եզրահանգում ենք, որ Ռուսաստանի Դաշնության վարչական իրավունքում վարչական ակտը բնորոշվում է որպես ենթաօրենսդրական, պաշտոնական, իմպերատիվ ակտ, որն ընդունվում է գործադիր իշխանության մարմնի (կամ պետական կառավարման այլ մարմնի) կողմից, օրենքով սահմանված կարգով, իր իրավասությունների շրջանակներում, համապատասխանում է օրենքով սահմանված ձևին և առաջացնում է իրավական հետևանքներ վարչաիրավական նորմերի կամ իրավահարաբերությունների տեսքով²⁵:

Հիշյալ սահմանման բովանդակությունից բխում է, որ ՌԴ վարչական իրավունքում վարչական ակտն, ի թիվս ՀՀ վարչական իրավուն-

քում վարչական ակտի բնորոշման հատկանիշների, ունի նաև ենթաօրենսդրական բնույթ, այսինքն՝ ընդունվում է օրենքի հիման վրա, համապատասխանում է օրենքին, իրավական ակտերի հիերարխիայում օժտված է նվազ իրավաբանական ուժով, ի համեմատություն օրենքի:

Վարչական ակտերի դասակարգումն անհատականի և նորմատիվի ունի գիտագործնական կարևոր նշանակություն, քանի որ դրանից են կախված վարչական ակտին ներկայացվող պահանջները, դրանց ընդունման և բողոքարկման կարգը:

Վրաստանի Հանրապետությունում վարչաիրավական ակտերի ընդունման և կատարման, վարչական բողոքների, դիմումների քննարկման, վարչական մարմինների կողմից վարչական գործարքների պատրաստման, կնքման և կատարման հետ կապված իրավահարաբերությունները կարգավորվում են Վրաստանի Հանրապետության ընդհանուր վարչական օրենսգրքով²⁶, որի 2-րդ հոդվածում տրված են օրենսգրքում օգտավորվող հիմնական հասկացությունների սահմանումները: Մասնավորապես. նույն հոդվածի 1-ին մասի «գ», «դ» և «ե» կետերում տրված են համապատասխանաբար վարչաիրավական ակտ, անհատական վարչաիրավական ակտ և նորմատիվ վարչաիրավական ակտ հասկացությունների սահմանումները:

Վրաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ վարչական ակտն օրենքի հիման վրա վարչական մարմնի կողմից ընդունված իրավական ակտն է:

Անհատական վարչաիրավական ակտն վարչական օրենսդրության հիման վրա վարչական մարմնի կողմից ընդունված անհատական իրավական ակտ է, որով սահմանվում, փոփոխվում, թույլատրվում կամ հաստատվում են անձի, անձանց սահմանափակ խմբի կամ-

²³ Տե՛ս **Квоста П.**, “Предпосылки (официального) административного акта в Австрии”, Ежегодник публичного права. Административный акт 2016, «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջ 23.
²⁴ Տե՛ս **Мицкевич Л.**, Административно-правовые акты в России и Германии: сравнительно-правовой аспект, Ежегодник публичного права. Административный акт 2016, «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջ 67.
²⁵ Տե՛ս **Мицкевич Л.**, Административно-правовые акты в России и Германии: сравнительно-правовой аспект, Ежегодник публичного права. Административный акт 2016, «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջ 67.
²⁶ Տե՛ս **Пуделька Й.**, «Сборник законов об административных процедурах», «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջեր 185-263:

կազմակերպությունների իրավունքներ և պարտականություններ: Անհատական վարչաիրավական ակտ է համարվում նաև վարչական մարմնի՝ իր իրավասությունների շրջանակներում դիմումը մերժելու վերաբերյալ որոշումը, ինչպես նաև վարչական մարմնի կողմից ընդունված կամ հաստատված փաստաթուղթը, որը կարող է առաջացնել իրավական հետևանքներ:

Նույն հոդվածի «ե» ենթակետի համաձայն՝ նորմատիվ վարչաիրավական ակտը օրենսդրական ակտի հիման վրա իրավասու վարչական մարմնի կողմից ընդունված իրավական ակտ է, որը պարունակում է մշտական, ժամանակավոր կամ բազմակի կիրառման վարքագծի ընդհանուր կանոններ:

Վրաստանի Հանրապետության ընդհանուր վարչական օրենսգրքի վերոնշյալ իրավական ակտերի բովանդակությունից ուղղակիորեն բխում է, որ Վրաստանի վարչաիրավական օրենսդրությամբ ըստ իրավաբանական բովանդակության՝ վարչական ակտերը տարբերակված են 2 տեսակի՝ անհատական և նորմատիվ:

Համանման իրավական կարգավորում է նախատեսված նաև Ֆրանսիայի Հանրապետության օրենսդրությամբ, որով վարչական ակտերը դասակարգվում են երկու տեսակի՝ միակողմանի (իմպերատիվ) ակտեր և պայմանագրեր: Ընդ որում միակողմանի (իմպերատիվ) ակտերն ունեն իրենց ենթատեսակները՝ նորմատիվ և անհատական²⁷:

ՀՀ-ում վարչական ակտի սահմանման հետ գրեթե նույնական բնորոշում են նախատեսում «Վարչական վարույթի մասին» Լատվիայի Հանրապետության²⁸, «Վարչական վարույթի մասին» Էստոնիայի Հանրապետության²⁹, «Վարչական վարույթի մասին» Ադրբեջանի Հանրապետության³⁰ և «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Ղրղզստանի Հանրապետության օրենքները³¹:

Վարչական ակտի բնորոշման հիմնախնդիրն ուսումնասիրելով միջազգային իրավական համակարգերի համատեքստում՝ կարող ենք հստակորեն փաստել, որ հայրենական իրավական համակարգում վարչական ակտի սահմանումն անհարկիորեն նեղացվել է՝ սահմանափակվելով բացառապես անհատական իրավական ակտերով, միջոցով միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը փաստում է, որ այն երկրներում, որտեղ վարչական իրավունքը զարգացման բավականին հասուն ճանապարհ է անցել, վարչական ակտի սահմանները բավականին ընդարձակ են և ներառում են ոչ միայն անհատական, այլև նորմատիվ վարչական ակտերը:

Ընդ որում, հարկ է նշել, որ վարչական ակտերը բնորոշվում են որպես բացառապես անհատական իրավական ակտեր հիմնականում հետխորհրդային երկրների ներպետական օրենսդրությամբ՝ (բացառությամբ Ռուսաստանի Դաշնության և Վրաստանի Հանրապետության):

²⁷ Տե՛ս Michel Fromont, Typen staatlichen Verwaltungsrechts in Europa in: Ius Publicum Europaeum, Band III: Verwaltungsrecht in Europa: Grundlagen / hrsg. von Armin von Bogdandy, Sabino Cassese, Peter Michael: Müller, 2010, էջեր. 551-576, http://dpp.mpil.de/01_2012/01_2012_315_353.pdf (05.10.2019).

²⁸ Տե՛ս Пуделька Й., «Сборник законов об административных процедурах», «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջեր 315-385.

²⁹ Տե՛ս Пуделька Й., «Сборник законов об административных процедурах», «Инфотропик медиа», Москва, 2016, էջեր 385-435.

³⁰ Տե՛ս նույն տեղում, էջեր 1-45.

³¹ Տե՛ս նույն տեղում, էջեր 263-315.

ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի
Արևմտյան մաքսատուն-վարչության
մաքսային տեսուչ-իրավաբան

«ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏ» ԵԶՐՈՒՅԹԻ ԻՐԱՎԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ և ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ

Գիտական հոդվածում վերլուծվել է «վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» 2004թ. փետրվարի 18-ի ՀՕ-41-Ն օրենքում «վարչական ակտ» եզրույթի բնորոշումը՝ զուգահեռներ անցկացնելով արտասահմանյան երկրների վարչական իրավունքի տեսության մեջ վերջինիս տրված սահմանման հետ: Հայրենական իրավական համակարգում վարչական ակտի սահմանումն անհարկիրեն նեղացվել է՝ սահմանափակվելով բացառապես անհատական իրավական ակտերով, ինչը հակասում է վարչական ակտի բնորոշման միջազգային չափորոշիչներին և խաթարում է վարչարարության և վարչական ակտի բուն էությունը:

Բանալի բառեր. վարչական ակտ, վարչարարություն, անհատական իրավական ակտ, վարչական մարմին, հանրային իրավունք:

МАРГАРИТА ГАЗАРЯН

Таможенник-юрист
Западное таможенное управление
комитета государственных доходов РА

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ОПРЕДЕЛЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО АКТА В КОНТЕКСТЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРАВОВЫХ СИСТЕМ

В научной статье анализируется определение термина "административный акт" в Законе Республики Армения "Об основах административного действия и административном судопроизводстве", в то же время проводя параллель с определением термина в теории административного права зарубежных стран. Определение административного акта в национальной правовой системе ограничено индивидуальными правовыми актами, что противоречит международным стандартам характеристики административного акта и искажает суть администрации и административного акта.

Ключевые слова: административный акт, администрация, индивидуальный правовой акт, административный орган, публичное право.

MARGARITA GHAZARYAN

Customs officer-layer of
the Western Customs House Department
of the State Revenue Committee of RA

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TERM "ADMINISTRATIVE ACT" IN CONTEXT OF NATIONAL AND INTERNATIONAL LEGAL SYSTEMS

The following scientific article analyzes the definition of the term "administrative act" according to the Law of The Republic of Armenia "On Fundamentals of Administrative Action And Administrative Proceedings" at the same time drawing parallels with the definition given in the theory of administrative law of foreign countries. The definition of "administrative act" in the national legal system has been restricted to the extent of being limited to individual legal acts, which contradicts international standards for the characterization of an administrative act and distorts the very essence of administration and administrative act.

Keywords: administrative act, administration, individual legal act, administrative body, public law.